

Semmelweis Egyetem, Szemészeti Klinika (igazgató: Németh János egyetemi tanár) közleménye

Tanácsadó Szolgálat a Látássérültekért Magyarországon. Szerkesztőségi közlemény

NÉMETH JÁNOS

Összefoglalás: *A látássérültek minél korábbi megfelelő oktatási vagy rehabilitációs intézménybe jutása nagyon fontos, mert ez igen hatékonyan segíti elő a teljes élet kialakításának lehetőségét a látássérülés ellenére. A Semmelweis Egyetem Szemészeti Klinikáján 2005 nyarán létrehozott Tanácsadó Szolgálat a Látássérültekért ezt a célt szolgálja. Aktív kapcsolatot és együttműködést kíván létrehozni a szemészeti ellátás és a látássérültek oktatásával, rehabilitációjával foglalkozó intézmények között. Emellett segíteni kíván a látássérülteknek a kezdeti krízis kezelésében, a szükséges információkhoz való hozzájutásban, a szociális ügyintézésben. A Tanácsadó Szolgálat kezdeti tapasztalatai is megerősítik, hogy szükséges és érdemes az országos hálózat kialakítása a közeljövőben.*

Kulcsszavak: látássérülés, vakság, rehabilitáció, életminőség

Counselling Service for Visually Impaired People in Hungary. Editorial

Summary: *The early referral of visually impaired persons to the most suitable educational or rehabilitation establishment is very important. Timely help plays an important role in the possibility that the patients can achieve a full life in spite of their visual impairment. This is the main aim of the newly established Counselling Service for the blind and partially sighted in the Department of Ophthalmology at Semmelweis University. The service hopes to build up active cooperation between the existing eye health care services and the institutions dealing with the education and rehabilitation of blind or partially sighted persons. Besides this, the intention is to offer help for such individuals in the management of the initial crisis phase, in the accessing of the necessary information, and in the forging of appropriate links with the social service providers. The initial experience of the Counselling Service attests to its value, and provides evidence in support of the concept of the development of a nationwide service, which is an urgent need.*

Key words: *visual impairment, blindness, rehabilitation, quality of life*

A szemorvos munkájának legnehezebb része, amikor eléri a gyógyítás, a gyógyíthatóság határait, és nem tudja visszaadni a látást, nem tudja javítani a látássérülést. Sajnos számos állapot és betegség van, ahol jelenlegi diagnosztikai vagy terápiás lehetőségeink kifogynak, elégtelenek, tudásunk véget ér, és nem tudjuk a látásromláshoz vezető folyamatot kedvező irányban befolyásolni, nem tudjuk a szembeteget meggyógyítani. Így minden erőfeszítésünk ellenére kialakulhat a legsúlyosabb állapot, a vakság vagy a súlyos látásromlás.

Vannak ma még gyógyíthatatlannak tartott szembetegségek, mint pl. az időskori macula-degeneratio, amire az esetek 85%-ában nincs terápiás eszközünk, vagy a látóideg ischaemiás károsodása, amely sok esetben a legintenzívebb kezelés ellenére fokozatosan tovább romlik, vagy a cukorbetegség szövődményeként a végstádiumban kialakuló látásvesztés, amelynek nagy része megelőzhető lenne, de ennek ellenére ma Magyarországon ez a második leggyakoribb vaksági ok.²

Ilyenkor, ebben a fent leírt helyzetben, sok szemész azt mondja a látássérült betegnek, hogy sajnos már nem tud segíteni, az állapotot nem tud változtatni. Pedig ez nincsen így, mert a vakság vagy súlyos látássérülés kialakulásakor csak a szemészeti gyógyító lehetőségeinknek értünk a végére, és éppen ilyenkor kell más úton elindulni. Ha a súlyos

látássérültet a látás szempontjából már nem lehet gyógyítani, akkor szociális szempontból kell rehabilitálni, azaz meg kell tanítani arra, hogy az elvesztett vagy csökkent látása ellenére teljes életet élhessen, közlekedhessen, tanulhasson, dolgozzon. Ennek ma már megvan a kidolgozott eszköztára, megvannak a konkrét eszközei, módszerei, és hazánkban részben megvannak az intézményes feltételei is.

A Semmelweis Egyetem, Szemészeti Klinika Tömő utcai épületében 2005 nyarán a Siket-Vakok Országos Egyesületének segítségével azért hoztuk létre a Látássérültek Tanácsadó Szolgálatát, hogy a látássérültek a klinikáról közvetlenül eljuthassanak a rehabilitációs intézetekbe, iskolákba, mert nagyon fontos, hogy ez késedelem nélkül, minél előbb megtörténhessen. A klinikán elindult Tanácsadó Szolgálat ezt a lehetőséget nyújtja. A teljes élet továbbfolytatásában, feltételeinek megteremtésében kíván segíteni, és ennek számos különféle módja, lehetősége van, amelyek a szolgálat kitűzött feladatai. A Tanácsadó Szolgálat első negyedévének tapasztalatait *Joszt László* szociális munkás hallgató foglalta össze cikkében, amely ebben a Szemészet számban olvasható (139. oldal).¹

A Tanácsadó Szolgálat feladatai:

- információnyújtás az oktatási/rehabilitációs lehetőségekről, intézményekről, törvényes ellátási formákról
- szociális ügyintézés

- kríziskezelés, krízisintervenció
- mentális felkészítés, lelki támogatás
- állapot- és igényfelmérés (funkcionális látásvizsgálat)
- optikai rehabilitáció (optikai és elektronikus segédeszközök bemutatása, kiválasztása, rendelése és betanítása)
- rehabilitációs ellátás előkészítése, megszervezése
 - gyógypedagógiai intézményekkel
 - rehabilitációs intézményekkel
 - optikusokkal
 - kezelőorvossal
- hozzátartozókkal végzett munka
- esetátadás, utánkövetés

A Tanácsadó Szolgálat a Látássérültekért eddigi tapasztalatai és gyakorlati megfontolások alapján úgy gondoljuk, hogy ilyen tanácsadó szolgálatot országosan is érdemes kiépíteni, annak érdekében, hogy a betegellátás és a rehabilitáció közötti folyamatosságot, a közvetlen kapcsolatot és átmenetet megteremtjük. Ennek leghatékonyabb útja lehet az, ha a tanácsadó szolgálatok a szemészeti egészségügyi intézményekben vagy azok közelében működnek. Így az országos hálózat kialakításában véleményünk szerint fontos szerepe lehetne a tanácsadó szolgálatok elhelyezésének a szemészeti klinikákon, a megyei kórházak szemészeti osztályaihoz vagy ambulanciáihoz kapcsolódóan, esetleg nagyobb forgalmú városi kórházak, rendelőintézetek környezetében. Ezen túlmenően a Tanácsadó Szolgálat fontos feladata, hogy felhívja a szemészek figyelmét a rehabilitáció fontosságára és lehetőségére. A gyakorló szemorvosoknak, akik a szakorvosképzés során nem ismerkedtek meg ezzel a lehetőséggel, most utólag kell megtanítani, hogy miként tudnak együttműködni a gyengénlátók és vakok oktatási és rehabilitációs intézményeivel. Ki kell dolgoznunk, és ki kell építenünk azokat a betegutakat, amelyek a szemészeti osztályokon, ambulanciákon, a tanácsadó szolgálatokon át a rehabilitációs és oktatási intézményekbe vezetnek, és meg kell teremtenünk a rászorulóknak gyors, zökkenőmentes áramlásának lehetőségét.

A tanácsadó szolgálatokon jellemzően célirányos képzett-ségű gyógypedagógusok vagy szociális munkások dolgozhatnak, olyanok, akik jártasak a szemészeti rehabilitáció kérdéseiben, ismerik a gyengénlátók és vakok oktatásával foglalkozó intézeteket, ismerik a rehabilitációs intézményeket, azok elhelyezkedését és szolgáltatásait, képesek felmérni a gyengénlátók funkcionális maradéklátását, valamint a gyengénlátók és vakok szükségleteit, és ez alapján célzottan tudják irányítani abba az oktatási vagy rehabilitációs intézménybe, amely az állapotuknak, személyes igényeiknek, célkitűzéseiknek leginkább megfelel.

A tanácsadó szolgálatokhoz kapcsolódóan országosan néhány helyen érdemes felállítani optikai rehabilitációt biztosító egységet, amelyben szemész, gyógypedagógus szakem-

berek, esetleg optometristák mutatják be és próbáltatják fel a gyengénlátóval a látássegítő eszközöket, amelyek tárháza nagyon széles és mindig egyénileg mérlegelendő. A tanácsadó egységben szemész szakorvosnak kell biztosítania a szakmai vizsgálatot és szükség esetén a segédeszköz receptre való felírását. Véleményünk szerint országosan 3–4 ilyen centrum felállítása és működtetése indokolt, hiszen egy ilyen centrum felszerelése nagyon költséges, mert a látássegítő eszközök lehetőleg teljes tárat kell biztosítsa, hogy a gyógypedagógus vagy szemorvos segítségével a látássérült számára a legmegfelelőbb eszközt lehessen kiválasztani. Ezek az eszközök az egyszerű kézi nagyítótól, a távcső szemüvegen át, a számítógépes olvasógépig terjednek.

A klinikán létrehozott Tanácsadó Szolgálat a Látássérültekért széles, országos hálózattal és több irányból egymást erősítő állami intézményekkel és civil kezdeményezésekkel tud együttműködni. Ebben a közös munkában részt vesznek a vakok és gyengénlátók oktatását végző intézmények, a rehabilitációval foglalkozó képzőhelyek és elemi rehabilitációs intézmények, a vakok és gyengénlátók beteggyejesületei, a vakok és gyengénlátók szövetségei és területi képviselői. Az összefogás jegyében 2005 októberében megtartott Látás Napja jól mutatta, hogy a célok közösek, és az erőfeszítéseink egyesíthetőek. Ezeket a célkitűzéseket egyhangúlag támogatta a Magyar Szemorvostársaság vezetősége és a Szemészeti Szakmai Kollégium is. A program jól illeszkedik a Nemzetközi Egészségügyi Világszervezet (WHO) és a Nemzetközi Szervezet a Vakság Megelőzéséért (IAPB) programjába, a Vision 2020 világméretű programba,³ amelynek vonatkozásában Magyarországon a legfontosabb célkitűzés a vaksági okok felderítése, a vakság és a gyengénlátás kialakulásának megelőzése, a vakok és gyengénlátók számának csökkentése, de ugyanilyen fontos cél azoknak a segítése és rehabilitációja, akiknek szembetegsége nem gyógyítható, akiknél maradandó látássérülés vagy vakság alakult ki. A Semmelweis Egyetem Szemészeti Klinikájának Tanácsadó Szolgálat a Látássérültekért elhivatottnak érzi magát, hogy ezt, az előzőekben felvázolt országos programot koordinálja, és segítse azok felkészítését, akik ezt a munkát vállalják.

Irodalom

1. *Joszt L.*: Tanácsadó (councillor) szolgálat a látássérültté vált személyekért a Semmelweis Egyetem Szemészeti Klinikáján. *Szemészet* 2006; 143: 139-142.
2. *Németh J., Frigyk A., Vastag O., Göcze P., Pető T., Elek I.*, *Adatszolgáltatók*: Vaksági okok Magyarországon. *Szemészet* 2005; 142: 127-133.
3. *Németh J., Süveges I.*: Vision 2020 – Világméretű program az elkerülhető vakság felszámolására. Szerkesztéségi közlemény a Látás napja alkalmából. *Szemészet* 2001; 138: 115-117.

Levelezési cím: Dr. Németh János
Semmelweis Egyetem, Általános Orvostudományi Kar, Szemészeti Klinika
1083 Budapest, Tömő u. 25–29.
E-mail: nj@szem1.sote.hu